

श्रीअन्तु प्रकाशन (प्रा.)लि.

Purwanchal National Daily

“आर्थिक सशक्तिकरणसहिकतको सामाजिक जागरणः ग्रामीण तथा शहरी महिलाको जीवनस्तर रुपान्तरण”

नेपाल सरकार
सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय
सूचना तथा प्रसारण विभाग

वर्ष : २५ अङ्क : २४६ पृष्ठ ४ वित्तिमोड वि.सं. २०७७ साउन १९ गते सोमवार (Monday, Aug 3, 2020) नेपाल सम्वत् १९४० Web : www.purwanchaldaily.com मूल्य रु : ५/- भारतमा भाडु : ४/-

कछुवा संरक्षणको रकम आधाभन्दा बढी फिर्ता

गौरीगञ्ज, साउन १८। गौरीगञ्ज गाउँपालिका वार्ड नं. २ कोरोनाबारीमा प्राकृतिक रूपमा रहेको चउनी सिमसार तथा कछुवा संरक्षण केन्द्रको संरक्षणका लागि विनियोजित रकमको आधाभन्दा बढी रकम फिर्ता भएको छ।

आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा प्रदेश सरकारले चउनी सिमसार तथा कछुवा संरक्षण केन्द्रको संरक्षणका लागि २० लाख रुपैयाँ बजेट विनियोजन गरेको थियो। तर, सिमसार क्षेत्रका लागि समयमै बजेट विनियोजन भए पनि हिलो गरी बजेट प्रवाह, कार्यान्वयन पक्ष फितलो र आर्थिक वर्षको अन्तिम समयमा योजना सञ्चालन भएको कारण विनियोजित बजेटको आधाभन्दा बढी रकम खर्च नभई फिर्ता भएको हो।

सिमसार उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष मिनप्रसाद खतिवडाले २० लाख रुपैयाँ मध्ये नौ लाख ६० हजार रुपैयाँ मात्र खर्च भएको जानकारी दिए। उनका अनुसार नौ लाख ६० हजार रुपैयाँमा सिमसार पोखरीको बरिपरि एक हजार ३५ फिट बराबरको ट्याक खोलिएको, पाँच लाख मूल्य बराबरको आठ फिट लम्बाई भएको फाईवरको कछुवाको मूर्ति खरिद गरेको, ६/१० साइजको पोखरीको तस्वीरसहित होर्डिङ बोर्ड लगायतमा खर्च भएको छ। उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष खतिवडाको भनाईलाई मान्ने हो भने १० लाख ४० हजार रुपैयाँ फिर्ता भएको देखिन्छ।

सुरक्षा र संरक्षणको लागि बाहिरपट्टी भागमा ट्रससहितको तारजालले घेरावेरा गर्ने योजना रहे पनि वर्षातका कारण सहज नभएकोले उक्त कार्य गर्न नसकिएको उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष खतिवडाले बताए।

प्रदेश सांसद भलकसिंह दलामीको पहल र नेकपा गौरीगञ्ज गाउँकर्मिटीका उपाध्यक्ष सीताराम अधिकारीको सक्रियताका कारण आर्थिक वर्षको अन्तिम समयमा भए पनि चउनीको संरक्षण गर्ने योजना अघि बढाएको अध्यक्ष खतिवडाले बताए।

भापा जिल्लाको दक्षिण पश्चिममा पर्ने गौरीगञ्ज गाउँपालिका वार्ड नं. २, टटुवामारी (साविक कोरोनाबारीको वार्ड नं. ५) मा अवस्थित एक प्राकृतिक

(बाँकी अन्तिम पृष्ठमा)

चिकित्सक भन्छन्

‘शिक्षित मूर्ख’ ले गर्दा समुदायमा कोरोना

भापा, साउन १८। धरानमा आइतबार थप ९ जनामा कोरोना भाइरसको संक्रमण पुष्टि भएको छ। संक्रमण पुष्टि भएकाहरूमा धरान उपमहानगरपालिका-८ तीनकुनेस्थित धरान औद्योगिक क्षेत्रका ५ र एन्फाको क्वारेन्टिनमा बसेका ४ जना रहेका छन्।

उपमहानगरको स्वास्थ्य महाशाखा प्रमुख उमेश मेहेताका अनुसार धरान औद्योगिक क्षेत्रस्थित प्रिति भन्व उद्योगका २ जना कर्मचारीका परिवारमा संक्रमण देखिएको हो। एक जना विराटनगर र अर्को एक जना जनकपुरका हुन्।

विराटनगरका दुई जना र जनकपुर घर भएका कर्मचारीकी श्रीमती, ५ वर्षीया छोरी र ९ वर्षीय छोरालाई संक्रमण पुष्टि भएको छ। अन्य चार जना पुरुष भारतीय गोर्खा सेनामा कार्यरत सैनिकहरू हुन्। उनीहरू साउन १४ गते नेपाल आएर धरान-१७ स्थित एन्फा क्वारेन्टिनमा बसेका थिए। उनीहरू भारतको मणिपुरबाट आएको बताइएको छ।

साउन १५ गते ५० जनाको स्वाव संकलन गरेर पीसीआर परीक्षण गर्दा थप ९ जनामा कोरोना पोर्जेभ देखिएको हो। योसँगै धरानमा कोरोना संक्रमितको संख्या २४ जना पुगेको छ। संक्रमित सबैलाई वीपी कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानस्थित आइसोलेसन सेन्टरमा राखिएको छ।

सरकारले लकडाउन खोले यता समुदाय स्तरमै कोरोना संक्रमितको संख्या बढ्नुमा सर्वसाधारणको लापरवाही मुख्य कारण भएको चिकित्सकहरूले बताएका छन्। वीपी प्रतिष्ठानका मेडिसिन विभाग प्रमुख समेत रहेका कोभिड-१९ ट्यापिड रेस्पन्स टिमका सदस्य प्रा.डा. सञ्जीव शर्मांले शिक्षित व्यक्तिहरूले नै लापरवाही गर्ने गरेका कारण समुदायमा संक्रमण फैलिएको बताए। उनले भने- ‘अज्ञानताले भन्दा ‘शिक्षित मूर्खहरू’ का कारण कोरोना संक्रमण समुदायस्तरमा फैलिएको हो। सामान्य व्यक्तिलाई सम्भाउँदा मान्छन् तर, शिक्षितहरू भनेको मान्दैनन्।’

भापाका दुई स्थानीय तहमा बन्दाबन्दी

भापा, साउन १८। भापामा कोरोना संक्रमित बढेका कारण दुई वटा स्थानीय तहले बन्दाबन्दी (लकडाउन) गरेका छन्।

समुदाय स्तरमा कोरोना संक्रमण देखिएको भन्दै अर्जुनधारा नगरपालिका र बिर्तामोड नगरपालिकाले लकडाउन गरेका हुन्। अर्जुनधारा नगरपालिकाले आइतबार विहानदेखि पाँच दिनका लागि बन्दाबन्दी गरेको छ भने बिर्तामोड नगरपालिकाले अनिश्चित कालका लागि बन्दाबन्दी गरेको हो।

बिर्तामोड नगरपालिकाले आइतबार अपराह्न नगरपालिकामा पत्रकार सम्मेलनको आयोजना गर्दै आइतबार राति १२ बजेदेखि अर्को सूचना नभएसम्मका लागि लकडाउनको घोषणा गरेको हो।

स्वास्थ्य क्षेत्र बाहेकका सबै उद्योग व्यवसायहरू

स्थानीयस्तरमा फैलिएको कोरोना संक्रमणबाट बच्न आफै सचेत र सतर्क हुनुको विकल्प नरहेको डा. शर्मांले बताए। पीसीआर परीक्षणको दायरा बढाउनुपर्ने र संक्रमण

पूर्ण बन्द गर्ने, लामोदुरीका सवारीलाई भने बिर्तामोडमा रोक्न नदिई सिधै गन्तव्यतर्फ जान दिने निर्णय भएको छ। त्यसैगरी अतिआवश्यक खाद्यलगायतका सामान ढुवानी गर्ने साधनलाई चल्न दिइने भएको छ त्यसमा स्वास्थ्य सुरक्षालाई उच्चतम ध्यान दिइनेछ।

आइतबार नगरपालिकामा भएको सर्वपक्षीय बैठकमा प्रतिनिधि, प्रदेशसभाका सांसद, नागरिक समाज, कार्यपालिका समिति, उद्योग बाणिज्य संघ, सुरक्षा निकाय, बैक्स, रेडक्रस लगायतका संघसंस्थाको उपस्थिति रहेको प्रवक्ता अनि पाण्डेले बताए।

कोरोना परीक्षण गर्नु पूर्व बाह्रदशी र इलामका कोरोना संक्रमितहरू बिर्तामोडमा खुलेआम हिँडुल

(बाँकी अन्तिम पृष्ठमा)

देखिएकालाई तत्काल उपचार गर्नुपर्ने उनको भनाइ छ।

हाल लक्षण नभएका संक्रमितलाई आइसोलेशनमा राखेर

(बाँकी अन्तिम पृष्ठमा)

नक्कली सुनलाई सक्कली भनी कारोबार गर्ने गिरोह सक्रिय

भापा, साउन १८। गत मंगलबार कमलादीमा भेटिएको भनिएको सुन सम्बन्धी प्रकरण यतिखेर काठमाडौं प्रहरीलाई टाउको दुखाइ बनेको छ।

आफ्नै जवानले ठूलो परिमाणमा सुन तस्करी हुँदैछ भनेर दिएको सूचनालाई पछ्याउँदा एकातिर अपजस मिलेको छ भने अर्कोतिर काठमाडौंमा नक्कली सुनलाई सक्कली भनी कारोबार गर्ने गिरोह नै सक्रिय रहेको

तथ्य पनि खुलेको छ।

महानगरीय प्रहरी परिसर काठमाडौंको प्राङ्गणमा एउटा स्कर्पियो राखिएको छ, पछिल्लो चार दिनदेखि यही स्कर्पियोसँग जोडिएको घटनाले काठमाडौं प्रहरीलाई हैरान बनाएको छ। मंगलबार बिहान करिब ९ बजे दरबारमार्ग वृत्तका डीएसपी रञ्जन दाहाललाई आफ्नै सादापोशाकका जवानले काठमाडौंमा सुन तस्करी हुँदै

गरेको सूचना दिन्छ।

सूचनाका आधारमा प्रहरी जवानबहादुर सिंह कठायत र प्रश्न श्रेष्ठले गाडीलाई छुट्टाछुट्टै पछ्याउँछन्। सुन बोकेको भनिएको गाडी कमलपोखरीबाट कमलादी, भद्रकाली हुँदै दुई चक्कर लगाएर पुनः शहीदगेटमै पुग्छ। गाडीलाई पछ्याइरहेका प्रहरी जवान कठायतले

(बाँकी अन्तिम पृष्ठमा)

कोरोना भाइरस उपचार कोषमा

रकम जम्मा गर्न आह्वान गरिएको सूचना

विश्वव्यापी महामारीको रूपमा फैलिएको कोरोना भाइरस (COVID-19) रोगको संक्रमणलाई फैलिन नदिन तथा सोको रोकथाम एवम् नियन्त्रणका लागि देहायको बैकमा ‘कोरोना भाइरस संक्रमण रोकथाम, नियन्त्रण तथा उपचार कोष’ खाता खोलिएको हुँदा इच्छुक व्यक्ति तथा संघ-संस्थाहरूले सो खातामा रकम जम्मा गरी सहयोग गरिदिनुहुन आह्वान गरिएको व्यवहोरा सम्बन्धित सबैको जानकारीको लागि अनुरोध छ।

बैंकको नामः राष्ट्रिय बाणिज्य बैंक

शाखाः सिंहदरबार परिसर

खाताको नामः कोरोना भाइरस संक्रमण रोकथाम, नियन्त्रण तथा उपचार कोष

खाता नं. १९६०००००११०१

नेपाल सरकार
सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय
सूचना तथा प्रसारण विभाग

मदिरा सेवनबाट ८० जनाभन्दा बढीको मृत्यु

नयाँदिल्ली, साउन १८। भारतको पञ्जाब राज्यमा पछिल्लो समय विपाक्त मदिरा सेवन गर्ने ८० जनाभन्दा बढी व्यक्तिको मृत्यु भएको प्रहरीले जनाएको छ। मृत्यु हुनेहरूमा पञ्जाब प्रान्तका उत्तरी क्षेत्रका तीन जिल्लाका व्यक्तिहरू रहेका छन्। प्रहरीले अबैध मदिरा बेचबिखन गरेको आरोपमा २५ जनालाई पक्राउ गरेको छ। भारतका विभिन्न राज्यमा हरेक वर्ष विपाक्त मदिरा सेवनबाट सयौं व्यक्तिको ज्यान जाने गरेको छ। यस्तो मदिरा स्थानीय बजारमा प्रति लिटर भार १०मै पाइने गरेको छ। प्रहरीका अनुसार मदिरा सेवनबाट पञ्जाबको गुरदासपुर जिल्लामा ११ जनाको मृत्यु भएको छ भने अमृतसर जिल्लामा १२ तथा तारनतारान जिल्लामा ६३ जनाको ज्यान गएको छ।

यसबाहेक केही अरु व्यक्तिको पनि विपाक्त मदिरा सेवनबाट मृत्यु भएको

(बाँकी अन्तिम पृष्ठमा)

VACANCY ANNOUNCEMENT

GURANS Life Insurance Co.Ltd. is one of the reputed and fast growing company in Life Insurance sector spread over the nation through wide networks of Regions/ Branches/Sub-branches seek to recruit energetic, result oriented, self motivated and well focused person to meet it's extensive expansion plan for the following position.

Position	Marketing Personnel-12 Nos.
Work Station	: Gaighat, Lahan, Biratnagar, Myanglung, Hile, Itahari, Damak, Gauradaha, Bhadrapur, Fikal, Uribari & Fidim.
Desired Qualifications:	→ Bachelors Degree. → 1 Year of Experience in relevant field. → Should have good communication & Interpersonal skills. → Applicant with higher experience are preferred and may be considered for higher cadres. → Fresher and +2 Pass Candidate with higher experience may also apply.

Interested candidates, who meet the above criteria, may apply with a details CV along with cover letter and recent PP size photograph within 7 days to birtamod@guranslife.com (Birtamode Regional Office) or admin@guranslife.com (KTM). Only shortlisted candidates will be called for an Interview. Company reserves the right to reject any/all application without assigning any reason whatsoever. Telephone enquiries will be not entertained.

गुरांस लाइफ इन्स्योरेन्स कम्पनी लि.
Gurans Life Insurance Co. Ltd.
Regional Office, Birtamod
birtamod@guranslife.com
Web: www.guranslife.com

श्रीअनु प्रकाशन प्रा.लि.द्वारा प्रकाशित तथा मुद्रित - कार्यालय : बिर्तामोड-१, झापा ■ प्रकाशक : भरतलाल गिरी, ■ अध्यक्ष : टोरुप प्रसाई, ■ व्यवस्थापक : चन्द्रकान्त ढकाल (८४४६४२०५४/८४९०५८०२५८) ■ प्रकाशन सहयोगी : भानुप्रसाद शिवाकोटी ■ सम्पादक : एकराज गिरी
■ उप सम्पादक : तुलसीप्रसाद निरौला ■ सह-सम्पादक : सुरेन्द्र भण्डारी ■ डेस्क सम्पादक : लक्ष्मण ढकाल ■ लेखा : सोमनाथ भण्डारी ■ कार्यकारी व्यवस्थापक : होमप्रकाश अधिकारी (८४४६३४३४०) ■ बजार व्यवस्थापक : लीला आचार्य (८४९०४८५७९१) ■ प्राविधिक : बन्दी महतारा
■ प्रोसेसिङ : गोपाल मण्डल ■ बजार प्रतिनिधि: गोपाल अधिकारी-८४०७५१०२२२/सज्जन श्रेष्ठ ८४०६०३३१५३ ■ कम्प्यूटर : रुपा मुखिया/ सन्तोष अधिकारी (कार्यालय फोन : ०२३-५३१००२/प्रशासन/विज्ञापन : ०२३-५३००४४) Email: purwanchal2052@gmail.com /purwanchal@ntc.net.np

पूर्वाञ्चल

सम्पादकीय

आज ऋषितर्पणी पूर्णिमा

आज ऋषितर्पणी पूर्णिमा । प्रत्येक वर्षको श्रावण शुक्ल पूर्णिमाका दिनलाई ऋषितर्पणी वा जनैपूर्णिमा भनिन्छ । आजकै दिनलाई क्वार्टी खाने दिन र रक्षा बन्धन पनि भनिन्छ । विश्वको पहिलो संस्कृति वैदिक सनातन संस्कृतिमा यस्ता थुप्रै चाडपर्वहरू छन् जसका आ-आफ्नै विशिष्टता र पहिचान छन् । तिनै मध्येको एक रक्षा बन्धन ब्राह्मण पुरोहितद्वारा जप, तप र पूजा गरी मन्त्रिएको डोरो जसलाई रक्षा बन्धन भनिन्छ, मन्त्रोच्चारण गर्दै यजमानको नाडीमा बाँधिदिने चलन छ । यो डोरीले डोरो बाँधेको यजमान लगायत सम्पूर्ण मानव जातिको रक्षा हुने विश्वास छ ।

यही दिन तागाधारीले आफूले धारण गरेको यज्ञोपवित अर्थात् जनै फेर्ने गर्छन् । अघिल्लै दिन केश मुण्डन गरी एकट्ठाक मात्र खाएर चोखोनिती गरी बसेका तागाधारी अर्थात् जनै लगाउनेहरूले जनै पूर्णिमाका दिन नजिकको ताल, तलाउ, नदी वा पवित्र कुण्डमा गई विधिपूर्वक स्नानादि गरी ऋषिहरूलाई तर्पण दिन्छन् । श्रावणी स्नान पनि भनिने यसबेला गाईको गोबर, खरानी दतिउन र सप्तमातृका लगाइन्छ । यसरी नुहाई सकेपछि ऋषिलाई जौ, तिल, कुशद्वारा तर्पण दिइन्छ र वैदिक रुद्राभिषेक पद्धतिबाट मन्त्रिएको जनै फेरिन्छ । कश्यप, अत्रि, भारद्वाज, विश्वामित्र, जमदग्नि, वशिष्ठ, गौतम र अगस्त्य गरी आठ जना ऋषिको पूजा गरी तर्पण दिइने कारणले यो दिनलाई ऋषि तर्पणी भन्ने गरिएको हो ।

हिन्दू दर्शनमा जनैलाई ब्रह्मसूत्र भनिन्छ । ब्रह्मसूत्रको अर्थ ज्ञानको धागो हो । यसमा दुई शिखा हुन्छन् जसमा एउटा शिखामा रहेका तीन डोरा ब्रह्मा, विष्णु, महेशका प्रतीक हुन् भने अर्को शिखामा रहेको डोराहरू कर्म, उपासना र ज्ञानका योग हुन् । पूर्वीय दर्शन अनुसार विशेष अनुष्ठान गरी धारण गरिने कर्मलाई व्रतबन्ध भनिन्छ । यसबाट मनमस्तिष्क र चित्तशुद्धि हुने विश्वास गरिन्छ । यसरी धारण गरिएको जनैले शरीरमा रहेका सूक्ष्म विन्दुहरूलाई स्पर्श गर्छ जसले शरीरको समेत रक्षा गर्छ भन्ने मान्यता रहेको छ । नाभीसम्म पुग्ने जनै कपासबाट बनाइएको हुन्छ जसलाई हवन, यज्ञ, मन्त्रपाठ आदि विधिद्वारा संस्कार गरिएको हुन्छ ।

हिन्दूधर्म विश्वकै समृद्ध संस्कृति हो । यसभित्र पर्ने अनेक पर्वहरूको आ-आफ्नै विशेषता छन् । यही दिनमा गरिने रक्षाबन्धन दानवद्वारा लखेटिएका देवगणलाई गुरू बृहस्पतिले रक्षा विधान तयार गरी दानवराज वली त बाँधिए अब म तिमीलाई बाँच्छु, यसले तिमीलाई सुरक्षित गर्छ भन्दै नाडीमा डोरो बाँधिदिएर जोगाएको पौराणिक मान्यता छ । त्यही परम्परा आज पनि कायम छ र यसले मानव जातिको रक्षा गर्छ भन्ने भन्ने विश्वास छ । आजकै दिन तराई क्षेत्रका आदिवासीले दिदी-बहिनीका हातबाट डोरो बाँध्ने गर्छन् । जसलाई राखी बन्धन भनिन्छ । यसले दानजुमाइ र दिदीबहिनीकाबीचको पवित्र प्रेम अझ बढ्ने मान्यता छ । आजकै दिन एघार थरीका गेडागुडी मिसाइ भिजाएर टुसा उमेको वस्तु खाइन्छ, जसलाई क्वाटी भनिन्छ । यसले निरोगी राख्ने, शरीर शुद्ध हुने, भित्रैदेखि ताप सञ्चार भई स्वस्थ जीवन बाँच्न सकिन्छ भन्ने जनविश्वास छ । यति धेरै विशेषता र महत्व भएको ऋषितर्पणी पूर्णिमा र यसदिन गरिने कर्मले हाल महाकारीको रुप लिएको कोरोना संक्रमणबाट समेत मानव जातिको रक्षा होस्- शुभकामना ।

डनप्रसाद भोली

ऋषिभिः संस्तुतां नित्य हिन्दुगष्ट् विभूषितम् ।
वैदिकीं साधनां भूमिं वन्दे नेपाल मातरम् ॥

हाम्रा हरेक चाडपर्वहरूको उत्तिकै महत्व छ हामीले मनाई रहेका चाडवाडहरूको धार्मिक पक्ष, सांस्कृतिक पक्ष, मनोवैज्ञानिक पक्षसँग सम्बन्ध रहेको छ । चाडवाडले उत्साह उमँग थपिदिएको हुन्छ भने आफन्तजनबीचको सुमधुर सम्बन्ध, भेटघाटको अवसर जुटाइ दिएको हुन्छ । आफ्ना आफ्ना समयानुकुलका चाडपर्वहरूको उत्तिकै महत्व रहेको छ । सनातन धर्म (हिन्दूधर्म) भित्र रहेको जनै पूर्णिमाको उत्तिकै महत्व एक विशेष दिनको रुपमा यो पर्वलाई मानिन्छ । बडो महत्व छ जनै किन लगाउने रक्षा बन्धन के हो, यसले हाम्रो रक्षा गर्दछ कि गर्दैन, बडो गम्भीर प्रश्न छ ? यस्तो महत्वपूर्ण चाड आज श्रावण शुक्ल पक्ष पूर्णिमा जनै पूर्णिमा हो । जनैलाई ब्रह्मले निर्माण गरिएको हुदाँ यसलाई ब्रह्म सूत्र भन्ने गरिन्छ । स्मृतिमा ब्रह्मले निर्माण गरी विष्णुले तीन गुण (ज्ञान, उपासना तथा कर्मकाण्ड) युक्त बनाएको तथा शिवले तीन ग्रन्थी (गौँठा) पार्नु भएपश्चात गायत्रीमाताले अभिमन्त्रित गरी रक्षा कवच बनाएको उल्लेख पाइन्छ । तसर्थ, जनैमा ब्रह्मा, विष्णु र महेश्वर तिनै देवता एवम् गायत्रीमाताको निवास रहन्छ भने शास्त्रीय मान्यता रहेको पाइन्छ ।

जनैको महत्व वेद, उपनिषद, पारस्कर गृह सूत्र स्मृतिहरू सबैतिर उल्लेख भएको पाइन्छ । हिन्दू धर्मावलम्बीहरूले (तागाधारी) बायाँकाँधबाट छड्के पारी दाया हाँत मुनी खोकिल्लासम्म अथवा जनै यज्ञोपवित धारण गर्दा नाभीसम्म मात्र रहनुपर्छ भन्ने मान्यता रहेको छ । जनै धारण गर्दा येनोद्वो

बलिराजा दानवेन्द्रो महावलः । तेन त्वां प्रतिवहनामी रक्षमा चलमा चल मन्त्र जप्ये जनै लगाइन्छ, रक्षा बन्धन हातमा बाँध्दा पनि सोही अनुरूप मन्त्र जपी लगाइने गरिन्छ । यो सेतो कवाश (सेतो सुती)बाट तयार गरिएको धागोको डोरीलाई जनै वा यज्ञोपवित भनिन्छ । ऋग्वेदको मन्त्रलाई उदृत गर्दै पारस्करगृहम सूत्रमा लेखिएको छ । जसरी बृहस्पतिले इन्द्रलाई यज्ञोपवित दिएर आयु (इन्द्रासनको आयु) बल, बुद्धि तथा समृद्धि प्रदान गरे त्यसरी तिमी पनि आयु वर्चस (तेज), सौर्य, बल, बुद्धि र समृद्धि प्राप्तिका लागि जनै लगाउ । ऋग्वेदका अरु मन्त्रमा पनि भनिएको छ यज्ञोपवितको शक्ति महान छ । यसले मानिसलाई सत्कर्मको प्रेरणा शुद्ध चरित्र अनुशासन निष्ठा, कठिन कर्तव्य पालनका लागि सामर्थ्य प्रदान गर्दछ । यसलाई धारण गर्ने व्यक्तिले सहजै मोक्ष प्राप्त गर्दछ भन्ने मान्यता रहेको छ । अर्नि समान तेजास्वितता, सूर्य समान शौर्य, चन्द्र समान शीतलता, दिव्यगुण एवम् सदा प्रसन्नता र उच्च मनोबल प्राप्त गर्न सधैं जनै लगाउनुपर्छ भन्ने वेदवाक्यबाट पुष्टि हुन्छ ।

सधैं सत्य बोल्ने प्रेरणा प्राप्तिका लागि पनि जनै लगाउनुपर्ने वेद र गृहसूत्रले भन्दछन् । यसलाई मनोवैज्ञानिक कोणबाट पनि प्रमाणित गर्न सकिन्छ । जो सदैव जनै धारणा गर्छ, जो सधैं सत्य निष्ठामा रहन्छ उसको मनोविज्ञान सधैं उचो रहने व्यवहारबाट बुझ्न सकिन्छ । जनै पवित्रता ९६ सुत, ९ (नौ) डोरा, पाँच ग्रन्थी गरी यसलाई तयार गरिएको हुन्छ । नौ डोरा मध्ये पहिलामा अंकार, दोस्रोमा अर्नि, तेस्रोमा नाग, चौथोमा चन्द्र, पाँचौमा पितृहरु, छैटौमा प्रजापति, सातौमा वायु, आठौमा सूर्य एवम् नवौं तन्तुमा विश्वदेवको आह्वान गरिन्छ । पाँच ग्रन्थीलाई पञ्चमहायज्ञ प्रतिक मानिन्छ । जनैका दुई शिखा हुन्छन् ती मध्ये एउटा शिखामा रहेका तीन डोरालाई ब्रह्मा, विष्णु र महेश्वर तथा अर्को शिखाको डोरालाई कर्म, उपासना र ज्ञानका योग मानिन्छ । जनै दुई शिखा मिलाउँदा छ डोराको हुन्छ । जनै शब्दको अर्थ जनाउ अथवा जानकारि दिनु हुन जान्छ । छ डोराको महत्व हेर्दा (प्राचीनकालमा) पहिला अहिले जस्तो महिना, गते प्रचलनभन्दा पनि ऋतु अनुसारको खान पान, भेषभूषा, काम कार्य गरिन्थ्यो, कुन ऋतुमा कुन काम गर्ने, कस्तो कपडा

तीर्थरान खरेल

संस्कृत भाषा संसारका भाषाहरू मध्ये सर्वाधिक ओजिलो र विपुल भण्डार भएको भाषा हो, तर नेपाली समाजमा संस्कृत भाषालाई एकाधिकारवादी, ब्राम्हणवादी, सामन्तवादी र राजतन्त्रवादी राज्यव्यवस्थाको पक्षपोषण गर्ने अस्त्रको रुपमा मान्ने ठूलो तफ्का छ । भाषा र राजनीतिको बीचमा कुनै पनि सम्बन्ध हुँदैन भनेर निरपेक्ष दृष्टिकोण निश्चय नै गलत हो ।

तथापि संस्कृत भाषाको महत्व र महत्तालाई नजरअन्दाज गर्ने सोच र संस्कार गलत मात्र होइन, आत्मघाती र विध्वंशकारी छ । संस्कृत भाषा शुद्ध संस्कारित परिष्कृत भाषा हो । संस्कृत भाषा विश्वको प्राचीनतम एवम् समृद्ध भाषा हो । यो भाषा सुस्पष्ट व्याकरण र वर्णमालाको वैज्ञानिकताले भरिएको कारण अन्य भाषाको तुलनामा सर्वश्रेष्ठ रुपमा सुशोभित छ । सर्वाधिक एवम् महत्वपूर्ण साहित्यहरूको धनी भएकाले यस भाषाको श्रेष्ठतामा कुनै विवाद छैन । संस्कृत केवल स्वविकसित भाषा होइन अपितु संस्कारित भाषा हो त्यसैले यसको नाम संस्कृत हो । संस्कृत केवल भाषा मात्र होइन, संस्कृत एक विचार हो, क्रान्ति हो, जीवनी शक्ति हो । संस्कृत नै संस्कृति हो र संस्कार हो । भेदभाव आदि संकीर्ण मनस्थितिबाट माथि उठ्न संस्कृत भाषाले सहजीकरण गर्छ । यो भाषा पूर्वीय दर्शनको संवाहक हो ।

संस्कृत पृथ्वीको सबैभन्दा प्राचीनतम भाषाहरू मध्येको एक हो । यो भारोपेली भाषा परिवारमा वर्गीकृत छ । संस्कृतमा लेखनको लागि मुख्यतया देवनागरी लिपीको प्रयोग गरिन्छ । यो दुनियाँको सबैभन्दा पुरानो उल्लेखित भाषाहरू मध्ये एक हो । हिन्दूधर्मसँग सम्बन्धित लगभग सबै धर्मग्रन्थ संस्कृतमा लेखिएका छन् । आज पनि हिन्दूधर्मका अधिकतम यज्ञ र पूजा संस्कृत भाषाका माध्यमबाट नै सम्पन्न हुन्छन् । प्राचीनतम ग्रन्थ 'ऋग्वेद' संस्कृत भाषामा नै रचितको हो । त्यस्तै अन्य वेदहरू यजुर्वेद, सामवेद र अथर्ववेद पनि संस्कृत भाषामै लेखिएका छन् । सबैभन्दा पुरानो जीवित संस्कृत व्याकरण पाणिनिको हो, जुन करिव ई.पू. ५०० मा

रचितको थियो ।

अधिकांश मानिस पाणिनिको अष्टाध्यायीबाट काव्य संस्कृतको आरम्भ मान्दछन् । अहिले मुख्यतया धार्मिक प्रयोजनको लागि मात्र प्रयोग गरिए पनि भारत वर्षमा संस्कृत हजारौं वर्षदेखि बोलचालको भाषा रहँदै आएको थियो । यस भाषामा रचना गरिएको अमरकोष प्राचीनतम शब्दकोष हो । हिन्दू तथा बुद्ध धर्मका प्रायजसो सबै ग्रन्थहरू संस्कृतमै लेखिएका छन् । संस्कृतको प्राचीनतम रूप वैदिक संस्कृत हो जो हिन्दूधर्मको प्रमुख ग्रन्थ वेदको भाषा हो । रामायण, महाभारत र पुराण लगायतका काव्य संस्कृतमा लेखिएका छन् । संस्कृत भाषाको व्याकरण अत्यन्त परिमार्जित एवम् वैज्ञानिक छ । धेरै प्राचीन कालबाट नै अनेक व्याकरणाचार्यहरूले संस्कृत व्याकरणमा धेरै नै लेखेका छन् । किन्तु पाणिनिको संस्कृत

व्याकरणमा गरिएको कार्य सबैभन्दा प्रसिद्ध छ । पाणिनि संस्कृत भाषाका प्रसिद्ध व्याकरण शास्त्री हुन् । उनको जन्म नेपालको हाल अर्घाखाँची जिल्लाको पणेना गाउँपालिकामा भएको मानिन्छ । यो नेपालीहरूका लागि गौरवको विषय हो ।

संस्कृत विश्वको सबैभन्दा पुरानो पुस्तक वेदको भाषा हो । यसकारण यसलाई विश्वको प्रथम भाषा मान्न सकिन्छ । यसको सुस्पष्ट व्याकरण र वर्णमालामा वैज्ञानिकता छ । यो भाषा सर्वश्रेष्ठ सर्वाधिक महत्वपूर्ण

छ, किनभने यो भाषामा विपुल साहित्य भण्डार छ । यसको महत्ता निर्विवाद भएकाले यसलाई देवभाषा मानिन्छ । अनुसन्धान र शोधबाट प्रमाणित भएको छ- संस्कृत पढनाले स्मरण शक्ति बढ्दछ । यो भाषा विश्वको सर्वाधिक पूर्ण एवम् तर्कसम्मत भाषा हो । पश्चिमाहरूको परिभाषामा हाल यो भाषालाई मृतभाषा मानिन्छ किनभने यो भाषा बोलचालमा चलनमा छैन, तर भारत र इण्डोनेसियाका केही ठाउँ र नेपालका पनि केही ठाउँमा यो भाषा बोलिन्छ ।

राजतन्त्रप्रति भक्तिभाव गर्न र वैज्ञानिक युगमा पनि रुढीवादितालाई प्रश्रय दिएको आरोपमा नेपालमा संस्कृत भाषाको पठनपाठनलाई निरुत्साहित गर्ने गरिएको छ । संस्कृत भाषाको ज्ञानलाई पूजापाठमा मात्र सीमित गरिएको छ । वास्तवमा संस्कृत सबैजसो दक्षिण

दक्षिण एसियामा बोलिने धेरै भाषाहरूको प्राविधिक शब्दावली पनि संस्कृतबाट नै व्युत्पन्न गरिन्छ । संस्कृत साहित्य अत्यन्त प्राचीन, विशाल र विविधतापूर्ण छ । यसमा अध्यात्म, दर्शन, ज्ञानविज्ञान र साहित्यको विशाल भण्डार छ । सनातन वैदिक धर्मलाई अहिले हिन्दूधर्म पनि भनिन्छ र यस धर्ममा गर्भाधानदेखि अन्त्येष्टि पर्यन्त षोडश संस्कार संस्कृतमा नै हुन्छन् । त्यसैले संस्कृत भाषा समृद्ध छ । जैन एवम् महायानी बौद्धहरूको समस्त विशाल साहित्य संस्कृतमा नै छन् । विचार-विस्तार, भाषण को माध्यम संस्कृत नै हो । संस्कृत साहित्यले 'वसुधैव कुटुम्बकम्' को भावनालाई उद्बोधन र महिमामण्डित गरेको छ । संस्कृत भाषा नेपाली भाषाको जननी हो । संस्कृतको ज्ञान बिना नेपाली भाषा शुद्ध बोल्न र लेख्न सकिँदैन र नेपाली भाषा र साहित्यको विकास र प्रतिष्ठा स्थापित हुन सक्दैन । नेपाली भाषाको क्षेत्रमा मात्र होइन, हाम्रो संस्कृतिको प्रभावकारी आधार पनि संस्कृत भाषा नै हो । अन्य भाषाको तुलनामा संस्कृतमा सबभन्दा कम शब्दमा वाक्य पूरा हुन्छ । स्पष्ट थेरापीमा संस्कृत सहयोगी सिद्ध हुन्छ र एकाग्रता बढाउँछ ।

संस्कृत केवल स्वविकसित भाषा होइन अपितु संस्कारित भाषा हो त्यसैले यसको नाम संस्कृत हो । तर, आजको मानसिकता संस्कृतप्रति अनुदार छ र यो मानसिकता अंग्रेजी र अन्य पश्चिमा भाषाहरू मार्फत भएको आर्थिक, सांस्कृतिक, सामाजिक हस्तक्षेप र प्रभावका कारण भएको मान्न सकिन्छ । संस्कृत समर्थकहरू संस्कृतलाई 'मृत' भाषा भनेर सम्बोधन गरेकोमा दुःख मान्छन् र भन्छन्- 'सूर्य उदाएर उज्यालो छर्दा पनि अन्धकार देख्नु सूर्यको दोष होइन ।' उनीहरू संस्कृतलाई समर्थ, सरस, सरल र अमर भाषा मान्दछन्, जुनकुरा सचो पनि हो । संस्कृत भाषाको रक्षा र उन्नतिमा नागरिक र राज्यस्तरबाट योगदान हुनु जरुरी छ ।

दश वर्षे माओवादी द्वन्द्वकालीन अवधिमा संस्कृत विद्यालय बन्द गर्ने, विद्यालयहरू आगजनी गर्ने जस्ता नेपाली सभ्यतामाथि आगो भोस्ने कार्य अभिलो स्मृति मात्र बनोस् र तीतो इतिहास मात्र बनोस् । त्यस्ता जननीलाई जिउँदै जलाउने कृत्यको पुनरावृत्ति हुने छैन भन्नेमा हामी आशावादी बनौं । संस्कृत साहित्य मार्फत पनिने रुढी, ढोङ्गी परम्परालाई त्याग्दै र कतिपय अवस्थामा परिष्कृत गर्दै संस्कृत साहित्य भण्डारमा भएका वैज्ञानिक, जीवननदारी र मानवतावादी सोच र विचारलाई समयसपेक्ष रुपमा मनन गर्दै आजको परिवेशलाई सुसम्पन्न र सुसंस्कृत बनाउन प्रयत्न गर्नु बढी वस्तुवादी हुन्छ ।

tirthakharel2028@gmail.com

रक्षा बन्धनको महत्व

प्रयोग गर्ने, कस्तो फलफूल खाने, कुन बालीनाली कुन ऋतुमा हुन्छ आदि त्यसरी हेर्दा वर्षमा छ वटा ऋतु बसन्त, ग्रीष्म, वर्ष, शरद, हेमन्त र शिशिर यी सबै जानकारीमूलक नै हो र जनै छ डोराको हुन्छ । त्यसर्थ जनैधारण गरेको व्यक्तिको शौचका समयमा दाहिने कानमा बेर्ने चलन छ । यदि कसैको कानमा जनै भण्डाएको देखिएमा यो व्यक्ति हात मूख धोएर शुद्ध भएका छैनन् भन्ने जानकारी जनैले दिइरहेको हुन्छ भने जनैलाई शौचका समय दाहिने कानमा बेर्दा जनैमा मलमूत्रको स्पर्श नहोस् भन्ने यसको मूल मर्म हुनुपर्छ ।

चिकित्साविज्ञानले यसलाई कानमा नशको सिधा सम्पर्क अण्डकोषसँग हुने बताउँछन् । बसेर मलमूत्र त्याग गरिरहँदा कानमा जनै बेरियो भने त्यहाँका नशा दाँबई प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष शूक्राणु पिसावसँगै बाहिरिनेबाट जोगिने पाचन प्रणाली सहज हुने एक किसिमको भनाई रहँदै आएको छ । जनै कहिले फेर्ने भन्ने पनि आ-आफ्नो तर्क विभेद देखिन्छ । तर, जब जनै छ डोरा हुन्छ छ ऋतुलाई निर्देश गरीको हुँदा हरेक ऋतु फरक-फरक मौसम, फरक-फरक समय हुने हुदाँ जनै ऋतु अनुसार फेर्दा अति उपयुक्त हुने देखिन्छ । त्यसबीचमा कुनै कार्य परे वा चोखिनुपर्ने भएमा पनि जनै फेर्नु पर्ने हुन्छ । जनै कहिलेबाट शुरु गरियो त भन्दा प्राचीनकालमा अहिले

जस्ता विद्यालय कलेज थिएनन् । २/३ वर्षका बालक अहिले जस्तो मण्डेश्वरी लगायतका विद्यालयमा पठाईंदैन थियो । ७/८ वर्ष पूरा भए पछि गुरुकुलमा गएर पढ्ने शिक्षा लिने चलन थियो । गुरुकुलमा पठाउनु अगाडि गुरु शिष्यको परम्परा अथवा गुरुको नियममा आचरणमा बस्नका लागि कपाल मुण्डन, भेषभुषा फरक गरी शुद्धिकरण गरी, ब्रतबन्ध (उपनयन) गरी पठाइन्थ्यो । ७ वर्ष देखि २१ वर्षसम्म गुरु कहाँ बस्ने, काम गर्ने शिक्षा लिने गरिन्थ्यो त्यसकारण गुरुकुल जान अगावै ब्रतबन्ध गरी नियम आचरण सिकाई अभिमन्त्रित जनैधारण गराउने गराई शिक्षित दिक्षित प्रशिक्षण गरी मन्त्र सिकाई गुरुकुल जना सुयोग्य पात्र निर्माण गरिन्थ्यो ।

प्राचीनकालमा अहिले जस्तो पढेको पैसा दिने लिने चलन थिएन । ब्रतबन्धमा बटुकलाई भिक्षा मान्ने सीपको समेत सिकाई गरी पठाइएको हुन्थ्यो र गुरुकुलमा बस्दा पनि बिहान सबेरै उठेर बढीमा १० बजे अगाडि घर गएर भिक्षा लिई गुरु शिष्य मिली खाने चलन थियो । अहिले पनि मुद्दिदानको चलन रही आएको छ । गुरुकुलमा रहँदा राजा महाराज अथवा रैतीको छोरा समान हुन्थे । सबैलाई समान व्यवहार गरिन्थ्यो संस्कृत पढाई हुन्थ्यो, पढाई मात्र नभएर प्रयोगात्मक सीप सिकाइन्थ्यो । सबै कार्य गुरुकुलमा आफैले गर्नुपर्दथ्यो ।

राजाले पनि म धेरै दान गर्दछु भनेर पाईंदैन थियो । राजाको छोरा पनि भिक्षा मान्न जानु पर्दथ्यो, दाउरा खोज्न गाई हेर्ने, अन्य सबै कार्यमा हामीले सुनेका छौं की भगवान कृष्ण पनि गुरुकुलमा बस्दा दाउरा खोज्न सुदामासँग गएका प्रसन्न पाएका छौं । त्यसरी हरेक घर-घरमा भिक्षा मान्न गएका राजाका छोरा, राजा हुँदा कहाँ के छ कहाँ चुलो बलो बलेन कहाँ न्याय अन्याय हुँदछ । सबै थाहा हुन्थ्यो र त्यस्ता राजाका छोरा राज हुँदा पो शान्ति हुने त्यो समाज कस्तो थियो होला अहिलेको जस्तो विडम्बना भोग्नु पर्दैनथ्यो । यसरी जनै धारण गर्ने प्रचलन आएको हो ।

श्रावण शुक्ल पक्ष मै जनै पूर्णिमा किन त भन्ने पनि प्रश्न आउन सक्छ । यो शिक्षासँग सम्बन्ध रहेको छ माथि पनि वर्णन भएको छ । प्राचीनकालमा शैक्षिक सत्र श्रावण शुक्ल पक्षलाई भनिन्छ । ज्ञान भनेको प्रकाश हो, चन्द्रमाको प्रकाश एकनाशको हुन्छ, ज्ञानको प्रकाश शितल हुन्छ, सूर्यको प्रकाशको एकनाश हुँदैन सधैं सबै स्थानमा सूर्यको प्रकाशको महत्व रहँदैन । तर, चन्द्रमाको प्रकाश एकनाशको हुन्छ, मधुर शितल हुन्छ, त्यही भएर ज्ञानको प्रकाश सधैं सबै स्थानमा उत्तिकै महत्व हुन्छ । त्यसैले श्रावण शुक्ल पक्ष तिथि, ज्ञान, संस्कार नयाँ कार्य थालनीको सांस्कृतिक वर्ष हो । ज्ञानसँग सम्बन्ध भएको हुँदा यो तिथिलाई जनै पूर्णिमा भनिएको जनैधारण गर्ने चलन रहेको छ । जनै अथवा रक्षा बन्धनले रक्षा कवच गर्दछ । भगवान वामनको अवतारीरूपी विष्णुले दानवराज बलिराजालाई उनको सुरक्षाको लागि जुन बन्धनले बाँधेका थिए । त्यही बन्धनले तपाईंको हातमा पनि बाँधिदिएको छु । तपाईंको रक्षा होस् भनेको प्रसन्न पनि उत्तिकै महत्व बुझौं । आफ्नो कर्तव्य पालना गरौं । शास्त्र हराए संस्कार हराउँछ, संस्कार हराए संस्कृति हराउँछ, संस्कृति हराए पहिचान हराउँछ, पहिचान हराए राष्ट्र हराउँछ, राष्ट्र हराए हामी कहाँ रहन्छौं । त्यसैले आफ्नो जरो र आफ्नो किलो चिर्नौं, सभ्यता संस्कृतिको रक्षा गरौं भनि सबैमा शुभेच्छा प्रकट गर्दछु ।

ओली राष्ट्रिय हिन्दू एकता मन्त्र नेपालका केन्द्रीय अध्यक्ष, जरोकिलो महाअभियानका अभियन्ता, मौलिक जरोकिलो पार्टीका १ नं. प्रदेश अध्यक्ष हुन् ।

